

Ders Adı: TÜRKÇE

Adı ve Soyadı:

Kazanım No: T.6.2.7 - T.6.4.12

Ders: 01

OKUDUĞUNU ANLAMA

BU ÖYKÜ SİZE ÖĞRETMENİM

Tuhaf bir hisle dolu içim. Hem hüzünlü hem sevinçliyim. Hüznüm biraz ağır basıyor sanki. Ama birazdan tam tersi olacak. Çünkü az sonra sizinle buluşacağız öğretmenim. Bir haftadır süren sıkıntılı bekleyişimiz son bulacak.

Çantamı çabucak topladım. Fırçalarımı, kâğıtlarımı, resim yapmaya ara verdiğimde okuduğum kitabı içine koyup fermuarını çektim. Mantomu da giyersem, artık hazır sayılırım.

Birkaç arkadaşım da çabucak düştük yola. Kapıda karşılaştıklarımız, size gittiğimizi duyunca katıldılar bize. İyice kalabalık olduk. Yolda hep sizden bir de yokluğunuzda yarım kalan resimlerimizden konuştuk. Tabii sürprizlerimiz de vardı. Yokluğunuzda yaptığımız resimleri görünce ne diyeceğinizi o kadar merak ediyorduk ki.

Çiçekçiye vardık. Heyecanım dorukta. Beyaz bir orkide mi almalı size, yoksa mor menekşeler mi... Zambak da olur sanki, sarı laleler de. Ben artık yorulduğum öğretmenim. Bu çiçeklerin hepsi de sizin gibi güzel...

Yattığınız hastanenin kapısından girince heyecanım katlandı. Çabucak bulduğum odanızı. Yattığınız yer, camekânlı küçücük bir odaydı. Ve işte siz karşımızdaydınız. Yorgun yüzünüze o sakin gülüşünüzü takmıştınız yine. Bizi görünce şöyle bir toparlanmak istediniz. Hareket edince acıyla buruştu yüzünüz. Sevineceğimi zannetmişken sizi böyle görünce, içim yine hüzünlenmişti. Odanızın büyük camından, dışarı o kadar güzel görünüyordu ki. Kalın gözlükleriniz yine gözünüzdeydi. "Boş durmaya alışkın değilim ya, sıkılıyorum burada. Atölyemizi özleyorum." diyordunuz.

Kendinizi iyi hissettiğinizi söylüyordunuz bir de. Ameliyatınız iyi geçmişti. Bir aksilik olmazsa bir hafta sonra aramıza dönecektiniz.

Arkadaşlarım teşekkür üstüne teşekkür ediyordu size. "Bize çok şey öğrettiniz." diyorlardı. Çizgilerimiz kötü olsa da heyecanımızı kırmayıp her zaman "Güzel olacak. Çalışmaya devam edin." dediniz bize... Gülümsüyordunuz bunları duyunca, "Ben sadece bir yol açtım size." diyordunuz alçakgönüllülükle.

Ben hep geriden duruyordum. Sadece geçmiş olsun diyebilmişim. Boğazımdaki düğümler konuşmama izin vermiyordu sanki. Bu arada bana dönüp, "Ah, yine o büyük resim çantanla gelmişsin. Çok duygulandım seni böyle görünce." dediniz.

Şaşkınca elimde sıkı sıkı tuttuğum siyah çantama baktım. Hüznüm dağıldı. İçimde kelebekler uçuştı. İçten bir tebessüm taktım yüzüme.

Düşündüm. Yaşı ne olursa olsun insanın bir öğretmeninin olması ne güzel bir duyguydu. Sevecen, alçak gönüllü ve daima ilerlemeyi öğütleyen bir öğretmenin olması hem de... Ah ne güzel...

Sizin adınızı boş yere "Nardane" koymamışlar öğretmenim. İçinde sayısız nar ağaçlarını saklayan bir nar tanesi gibisiniz gerçekten de. Bambaşka bir nar tanesi. Şimdilerde sevdiğilerime beraber çalıştığımız resimlerden yapıyorum. Size olan sevgimi nasıl resmedeceğimi düşünürken, en güzellerini sizin tuvalinizde görüyorum. İşte o zaman öğretmenim, açıyorum bembeyaz sayfaları ve seçtiğim en güzel kelimelerle sizi yazıyorum.

Dedim ya öğretmenim, bu öykü size...

Nesibe ŞAHİN

ETKİNLİK

Etkinlik

1

Aşağıdaki sözcük ya da sözcük gruplarının okuduğunuz metinde hangi cümledeki anlamıyla kullanıldığını işaretleyiniz.

ağır basmak

- Terazinin sağ kefesini daha ağır bastı.
- Elbisedeki mavi çiçekler daha ağır basıyordu.

toparlanmak

- Hasta, son günlerde toparlanmış gibi gözüküyordu.
- Misafirleri odaya girince olduğu yerde toparlandı.

dönmek

- Murat, yıllar sonra doğduğu eve döndü.
- Yatağında sabaha kadar dönüp durdu.

Etkinlik

2

Aşağıdaki cümleleri, anlamı bozulmayacak şekilde altı çizili sözcüklerin yerine başka sözcükler kullanarak tekrar yazınız.

- Bir haftadır süren sıkıntılı bekleyişimiz son bulacak.
Bir haftadır süren sıkıntılı bekleyişimiz bitecek.

- Birkaç arkadaşla çabucak düştük yola.

.....

- Hastanenin kapısına gelince heyecanım katlandı.

.....

- Ben sadece bir yol açtım size.

.....

- Bir aksilik olmazsa bir hafta sonra aramıza dönecektiniz.

.....

Etkinlik

3

Aşağıdaki soruları okuduğunuz metne göre yanıtlayınız.

1. Yazarın farklı duygular yaşamasının nedeni nedir?

.....
.....

2. Yazar, evden çıkmadan önce hangi hazırlıkları yaptı?

.....
.....

3. Yazar ve arkadaşları yolda hangi konu hakkında konuştular?

.....
.....

4. Yazarın, öğretmenini görünce yeniden hüzünlenmesine neden olan olay nedir?

.....
.....

5. Öğretmen, öğrencilerini görünce nasıl davranıyor?

.....
.....

6. Öğretmenin kişilik özellikleri nelerdir?

.....
.....

7. Yazarı, yaşadığı hüzünden kurtaran öğretmenin hangi davranışıdır?

.....
.....

8. Yazarın, öğretmenine öykü yazmasının asıl nedeni nedir?

.....
.....

ETKİNLİK

Etkinlik

4

Aşağıdaki hikâye haritasını okduğunuz metne göre doldurunuz.

<p>Yer ve Zaman Hikâyede geçen olay nerede ve ne zaman geçmektedir?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Ana Karakterler:</p> <p>.....</p> <p>Yardımcı Karakterler:</p> <p>.....</p>
<p>Hikâyede problemi başlatan olay nedir?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Hikâyede ele alınan olay nedir?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Hikâyenin sonunda neler oluyor?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Hikâyenin ana fikri (mesajı) nedir?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Etkinlik

5

Hikâyeden duygu belirten üç cümle bulup yazınız.

.....

.....

.....

Etkinlik

6

Aşağıdaki ifadeleri tamamlayınız.

- Yazar, öğretmenini ziyaret edeceği için
- Öğretmen, boş durmaya alışık olmadığı için
- Yazar, öğretmenini nar tanesine benzetiyor çünkü

YABANCI SÖZCÜKLERİN TÜRKÇE KARŞILIKLARI

Bir ulusun en önemli varlığı dilidir. Dilini, kaybeden toplumlar her şeyini kaybetmeye mahkûmdur.

Yabancı dillerden dilimize giren sözcükler bazen özentili yoluyla bazen de bilim, teknik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak zorunlu bir biçimde olmaktadır. Bunlar özentili yoluyla dilimize giren sözcüklere nazaran haklı yönü olan sözcüklerdir.

Hiç şüphesiz, dilimizde karşılığı varken özentili yoluyla yabancı sözcükleri kullanmak dilimize zarar vermektedir. Örneğin, "saygınlık" sözcüğü dururken "prestij" kelimesini kullanmanın hiçbir anlamı yoktur.

Aşağıda yabancı dillerden dilimize giren bazı sözcüklerin Türkçe karşılıkları verilmiştir. Bu karşılıklar çoğaltılabilir.

Yabancı Sözcük	Türkçesi
e-mail	e-posta
Dizayn	Tasarım
Kronometre	Süreölçer
Agresif	Saldırgan
Kriter	Ölçüt
Literatür	Yazın
Performans	Başarım
Server	Sunucu
Hit	Gözde
Defans	Savunma
Absürt	Saçma
Spesiyal	Özel
Trend	Eğilim
Jenerik	Tanıtımlık
Duble	Çift
Layt	Hafif
Dijital	Sayısal
Kompo	Tuzak

Etkinlik

7

Aşağıda bazı Türkçe sözcükler bulunmaktadır. Bunları, yabancıya verilen sözcüklerin yanına yazınız.

Seslendirme	Görünüş	Gerçek
Karlanmaz	Destekleyici	Çevrim içi
Hata	Gösteri	Gizleme
Çaba	Kışkırtıcı	Bilgilendirme
Dönemeç	Oturum	Sunu
Yıldız	Küresel	Bağlantı
Başlamak	Özet	Canlandırma

Slayt	Ekstre	Reel
Profil	Faul	Star
Kamufraj	Global	Seans
Animasyon	Link	Sponsor
Brifing	No-Frost	Start
Dublaj	On-line	Viraj
Efor	Provokatör	Şov

Etkinlik

8

Aşağıda verilen sözcüklerin Türkçe karşılıklarını bulup altlarına yazınız.

spesiyal
.....

paten
.....

deplasman
.....

kamuflej
.....

webmaster
.....

remiks
.....

laptop
.....

komplo
.....

seans
.....

illüzyon
.....

profil
.....

avans
.....

hijyenik
.....

finiş
.....

sponsor
.....

star
.....

reel
.....

bilbord
.....

dublaj
.....

joystik
.....

okeylemek
.....

1. Aşağıdakilerin hangisinde “başarım” sözcüğünün yerine yabancı bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Böyle davranışları sana yakıştıramıyorum.
- B) Gerekli araştırmalar şu an yapılıyor.
- C) Bu çocuğun performansını çok beğendim.
- D) Zorluklarla başa çıkmanın yolları vardır.

2. • Yer ayırma
• İzlenme oranı
• İşlevsel

Aşağıdakilerin hangisinde geçen altı çizili sözcük yukarıda verilen sözcüklerden anlamı **değildir**?

- A) Bu otele rezervasyon yaptık.
- B) Böyle kişilere provokatör denir.
- C) Bu programın reytingleri arttı.
- D) Fonksiyonel cihazları kullanamıyorum, dedi.

3. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi Türkçe **değildir**?

- A) perde
- B) soluk
- C) bardak
- D) e –mail

4.

Araştırmayı yapacağın linki sana gönderiyorum.

Bu cümledeki altı çizili sözcüğün Türkçe karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) bağlantı
- B) sayfa
- C) site
- D) ödev

5. • Bu yılın trend kıyafetlerini gösterdi.
• Kronometre tutarak boşardı.
• Babam full-time çalışıyor.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda verilen cümlelerdeki altı çizili yabancı sözcüklerden birinin Türkçe karşılığı **değildir**?

- A) eğilim
- B) süre ölçer
- C) iş yeri
- D) tam zamanlı

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “canlandırma” sözcüğünün yerine yabancı bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Sempatik tavırlarıyla dikkat çekiyor.
- B) İzlediğimiz animasyon çok güzeldi.
- C) Dokümanları masanın üstüne bıraktım.
- D) Dinlenmek için odasına çıktı.

KONU
TESTİ

YABANCI SÖZCÜKLERİN TÜRKÇE KARŞILIKLARI

7. 1. Komünikasyon hayatımızın her alanında var.
2. Pencereden dışarıyı izledi saatlerce
3. Daha çok çaba sarf etmelisin.
4. Amacına ulaşmak istiyorsan çok çalışmalısın.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde Türkçe karşılığı varken yabancı bir sözcük kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

8.

Start sesiyle yarışma başladı.

Bu cümlede aşağıdaki sözcüklerden hangisi yabancı bir sözcüktür?

- A) başladı B) yarışma
C) start D) sesiyle

9.

ekstra	spontane
versiyon	anons

Aşağıdakilerden hangisi bu sözcüklerden birinin Türkçe karşılığı **değildir**?

- A) sürüm B) fazladan
C) istek D) kendiliğinden

10.

Bu karşılaşmanın rövanşı haftaya
1 2 3
Kadıköy'de yapılacak.
4

Bu cümledeki kaç numaralı sözcük Türkçe karşılığı olan yabancı bir sözcüktür?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

11.

absürt	analiz
part-time	jenerasyon

Aşağıdakilerden hangisi, yukarıda verilen yabancı sözcüklerden birinin Türkçe karşılığı **değildir**?

- A) yarı zamanlı B) saçma
C) çözümlene D) çocukluk

12.

revize	relaks	yenilik
indirim	yerli	başlamak

Bu sözcüklerden kaç tanesi Türkçe karşılığı olan yabancı sözcüktür?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

SÖZCÜK DÜZEYİNDE ANLAM

SÖZCÜĞÜN VE SÖZÜN ANLAMI

Sözcük, bir ya da birkaç heceden oluşan, tek başına kullanıldığında bir kavramı karşılayan dil birimidir.

Canlı, cansız bütün varlıklar, hareketler, kavramlar, düşünceler dilde bu anlamlı dil birimleriyle yani sözcüklerle karşılanır.

Bir sözcüğün dil içindeki yeri, görevi, anlamı onun cümle içinde birlikte bulunduğu diğer sözcüklerle kesinlik kazanır. Sözcüklerin tek başlarına fazla bir anlam değeri yoktur.

Bir sözcük birden çok anlama sahip olabilir. Çeşitli cümlelerde farklı anlamlar kazanabilir. Şimdi sözcüklerin kazandığı anlam farklılıklarını inceleyelim:

1. Temel (Gerçek, İlk) Anlam

Sözcüğün ilk anlamına temel anlam denir. Temel anlam, sözcüğün hemen herkesçe bilinen anlamıdır.

Örneğin, "burun" sözcüğü kullanıldığında aklımıza ilk gelen koku almaya yarayan duyu organımızdır.

- * Grip olduğu için burnu tıkanmıştı.

"Sönmek" sözcüğünün temel anlamı "yanmaz, aydınlatmaz, parlamaz olmak" tır.

- * Dün akşam sokak lambaları erkenden söndü.

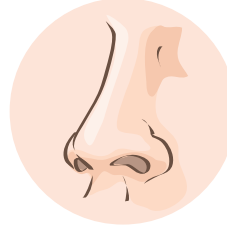
UYARI

Temel anlam sözlüklerde birinci sırada yer alır.

2. Yan Anlam

Sözcüğün temel anlamına bağlı olarak kazandığı yeni anlama yan anlam denir.

"Ayakkabısının burnu çok sivriydi." cümlesindeki "burun" sözcüğü yan anlam kazanmıştır.

"Defterindeki yazıyı sildi." cümlesindeki "silmek" sözcüğünün temel anlamı "bir şeyin ıslaklığını giderek kuru duruma getirmek"ken bu cümlede "yok etmek" anlamında kullanılarak yan anlam kazanmıştır.

Bir benzetmeye dayanarak bir kavram adının başka kavrama aktarılmasıyla sözcüklere yan anlam kazandırılabilir.

- * İnsan özelliklerinin doğaya aktarılması:

Kapının kolu bozuldu.

doğa insan

- * Doğadan doğaya yapılan aktarma:

Uçağın kanadı alev aldı.

doğa doğa

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükleri anlam bakımından inceleyiniz.

- * Mektuba pu yapıştırmayı unutmuşum. Üzerinde altın pu işlemeli bluz vardı.
- * Gazetedeki spor sayfalarını okuyor. İyi bir üniversitede okuyor.
- * Çocuk pencereden dışarı bakıyor. Sınıfın pencereleri denize bakıyor.

UYARI

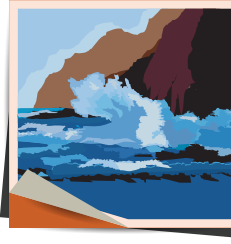
Burun, el, kol, gövde, yüz sözcükleri vücudun organları olarak kullanıldığında temel anlamıdır.

3. Mecaz Anlam

Sözcüğün bir ilgi ya da benzetme sonucunda temel anlamından uzaklaşarak yeni bir anlam kazanmasına **“mecaz anlam”** denir.

“Babam sinirden köpürdü.” cümlesinde “köpürmek” sözcüğü mecaz anlamlıdır. Çünkü “köpürmek” sözcüğünün ilk anlamı “köpük yapmak, köpük oluşmak, köpük çıkarmak, kabarmak”tır.

Deniz köpürdü.

Babası köpürdü.

4. Terim Anlam

Herhangi bir bilim, sanat, meslek dalıyla ya da bir konuyla ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcüklere “terim” denir.

Örneğin “çember, oran, orantı...” matematikte; “enlem, boylam, meridyen...” coğrafyada; “uyak, dörtlük, dize...” edebiyatta kullanılan terim anlamlı sözcüklerdir.

UYARI

Günlük dilde kullanılan bir sözcük zamanla terim anlamı kazanabilir. Bu nedenle sözcüğün terim olup olmadığını cümledeki anlamına bakarak söyleyebiliriz.

“Olaylara bir de bu açıdan bakalım.” cümlesindeki “açı” sözcüğü terim değildir.

Ancak “Dik açı doksan derecedir.” cümlesinde terim olarak kullanılmıştır.

UYARI

Bazı terimler farklı bilim, sanat ve meslek dallarına ait terim olarak kullanılabilir.

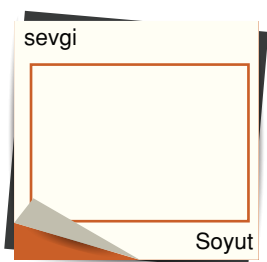
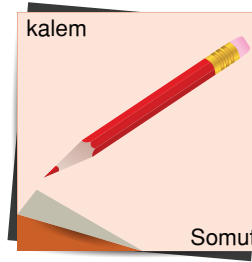
Sözcükleri **kök** ve eklerine ayırdık.
dil bilgisi terimi

Bu denklemin **kökü** 4’müş.
matematik terimi

5. Somut ve Soyut Anlamlı Sözcükler

Varlığını duyu organlarımızdan (işitme, koklama, dokunma, tatma, görme) biri veya birkaçıyla algılayabildiğimiz kavramlara **somut**; varlığını ancak düşünce yoluyla kavrayabildiğimiz kavramlara **soyut** kavramlar denir.

Örneğin; kitap, ağaç, sıcak, yumuşak, bulut gibi sözcükler **somut**; akıl, mutluluk, özgürlük, öfke, kıskançlık gibi sözcükler **soyut** anlamlıdır.

Örnek 1

Nihayet sabah oldu. Gecenin keskin ayazına yenik düşmedim.

Yorgunluktan yataklarında sızıp kalanları uyandırmakla işe başladım.

Biraz acele edersek güneş yükselmeden yola çıkabilirdik.

Parçada altı çizili sözcüklerden hangisi mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Nihayet
C) Sızıp
B) Yükselmeden
D) Keskin

Çözüm

Altı çizili sözcüklerin ilk anlamını inceleyelim.

Nihayet: Sonunda

Yükselmeden: Yükselme çıkma

Sızıp: İnce aralıklardan veya gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akma, çıkma

Keskin: Çok kesici, iyi kesen

A, B ve C seçeneklerindeki sözcükler parçada ilk anlamlarıyla kullanılmışlardır ama D seçeneğindeki “keskin” sözcüğü parçada “etkili, tesirli” anlamında kullanılmıştır.

YANIT D

Etkinlik

1

Tablodaki cümlelerde verilen sözcükler gerçek anlamıyla kullanılmıştır. Bunları mecaz anlamda cümle içinde kullanınız.

Sözcükler	Gerçek Anlamda	Mecaz Anlamda
kırmak	Kalemimi açmaya çalışırken kırdı.	
keskin	Keskin bıçakla meyveleri dilimliyordu.	
kabarmak	Sular bu bahar iyice kabarmış.	
donuk	Odanın duvarlarını donuk renklerle boyamışlar.	

Etkinlik

2

Altı çizili sözcüklerin anlam özelliğinin doğru mu yanlış mı olduğunu işaretleyiniz.

CÜMLELER	DOĞRU	YANLIŞ
1) Kekin hamuru iyice <u>kabarmış</u> . (temel)	☐	☐
Süt <u>kabarıyor</u> , dikkat et. (yan)	☐	☐
Övgü alınca, <u>kabardı</u> yine. (mecaz)	☐	☐
2) Kollarında güneş <u>lekeleri</u> var. (temel)	☐	☐
Bu kara <u>lekeyle</u> yaşayamam. (mecaz)	☐	☐
Bu yağ <u>lekesi</u> zor çıkar. (yan)	☐	☐
3) İyilik <u>maskesiyle</u> her işini yaptırıyordu. (yan)	☐	☐
Her hafta bakım <u>maskesi</u> uygular. (mecaz)	☐	☐
Komik <u>maskesiyle</u> bizi güldürdü. (yan)	☐	☐

Örnek 2

Aşağıdaki cümlelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisi temel anlamda kullanılmıştır?

- A) Benim babam acı biberi çok sever.
- B) Her şeyin başı sağlamış.
- C) Bu sorular bana hafif geldi.
- D) Onunla koyu bir sohbe dalmışlar.

Çözüm

“Acı” sözcüğünün temel anlamı “bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı karşıtı”dır.

“Baş” sözcüğünün temel anlamı “insan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst bölümünde bulunan bölüm, kafa”dır.

“Hafif” sözcüğünün temel anlamı “tartıda ağırlığı az gelen, ağır karşıtı”dır.

“Koyu” sözcüğünün temel anlamı “yoğunluğundan dolayı güç akan, sulu karşıtı”dır.

Buna göre “acı” sözcüğünün temel anlamıyla kullanıldığını görürüz.

YANIT A**Örnek 3**

Yardım için birinin bacanın tepesine tırmanması gerekiyordu.

“Tepe” sözcüğünün bu cümledeki anlamı aşağıdaki altı çizili sözcüklerin hangisinde vardır?

- A) Şişenin kapağı yere düştü.
- B) Dağın zirvesine yolculuk başladı.
- C) Masanın üstünde kalemler vardı.
- D) Akşamüstü aynı yerde buluşalım.

Çözüm

Verilen cümlede “tepe” sözcüğü “bir şeyin en üstteki bölümü” anlamında kullanılmıştır. Aynı anlam B seçeneğindeki “zirve” sözcüğünde vardır.

YANIT B**Örnek 4**

Aşağıdaki cümlelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisi mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Onun sözleri bana batıyor.
- B) Çayın sıcaklığından dilim yandı.
- C) Amerika’da kasırga olacaktı.
- D) Çantada koca bir paket vardı.

Çözüm

“Batmak” sözcüğünün temel anlamı “bir sıvının üstüdeyken içine gömülmek”tir. Bu cümlede ise “dokunmak, incitmek” anlamında kullanıldığından mecazdır.

YANIT A**Örnek 5**

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim yoktur?

- A) Bugün evi ablam temizleyecek.
- B) Akarsuların oluşturduğu düzlüklere plato denir.
- C) Halk edebiyatında yarım uyak kullanılır.
- D) Futbolcu topu taca bıraktı.

Çözüm

B seçeneğindeki “plato” sözcüğü coğrafya; C seçeneğindeki “uyak” sözcüğü edebiyat; D seçeneğindeki “taç” sözcüğü futbol terimidir. A seçeneğinde ise terim yoktur.

YANIT A

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Çocuk kendi dünyasında çok mutluydu.
 B) Vaktinde onu uyarsaydım daha iyi olurdu.
 C) Son çalışmamız öncekilerden iyi olmuş.
 D) Geldiğim gibi başlasaydım ödevlerim bitmişti.

2. Aşağıdakilerin hangisinde soyut anlamlı sözcükler bir arada verilmiştir?

- A) Elektrik - rüya - aşk
 B) Rüya - üzüntü - aşk
 C) Kalem - aşk - telefon
 D) Yağmur - üzüntü - aşk

3. "Kanat" sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde gerçek (temel) anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Kapının bir kanadı aralık kalsın.
 B) Uçağın kanatlarından biri alev almış.
 C) Dedem yaralı kuşun kanadını sarmış.
 D) Babası ölünce ailesine kol kanat gerdi.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "patlamak" sözcüğü mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Ayakkabılarının yanı patlamış, üstü başı kirl bir çocuk vardı sokakta.
 B) Bütün gün evde sıkıttan patladım.
 C) Bahar gelince tomurcuklar patlamış.
 D) Dinamit, arkadaki bina yıkılsın diye patlatıldı.

5.

"Kırık" sözcüğünü gerçek anlamında bir cümlede kullanınız.

Aşağıdaki öğrencilerden hangisi öğretmenin sorduğu soruya doğru yanıt vermiştir?

- A) Kırık sandalyeye oturdu.
 B) Kırık kalbimi onaramazsın.
 C) Bana kırık kırık bakıyorsun.
 D) Kardeşimin karnesinde iki kırık var.

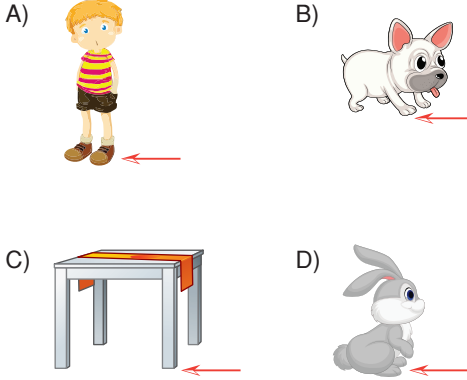
6. ★ Mavi desenli eteği ona çok yakışıyor.
 ★ Dağın eteklerine dikilen ağaçlar gün geçtikçe canlanıyordu.
 ★ Kanepenin üzerindeki örtünün etekleri yere deđiyordu.
 ★ Eteğini terziye daraltmak için verdi.
 "Etek" sözcüğü yukarıdaki cümlelerde kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

7. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi yan anlamda kullanılmıştır?

- A) Ağacın kökü kurumuş.
 B) Meyveler sıcaktan pişti.
 C) Burnum artık kanamıyor.
 D) Kapıyı bize annesi açtı.

8. "Ayak" sözcüğü aşağıdaki görsellerin hangisinde yan anlamı ifade eder?

9. Aşağıdakilerin hangisinde Türkçesi varken yabancı bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Hiçbir zaman savurganlık yapmamalısın.
B) Üstün başarılarından dolayı ödüllendirildi.
C) Gayret ederse amacına ulaşırın.
D) Film haftaya vizyona girecek.

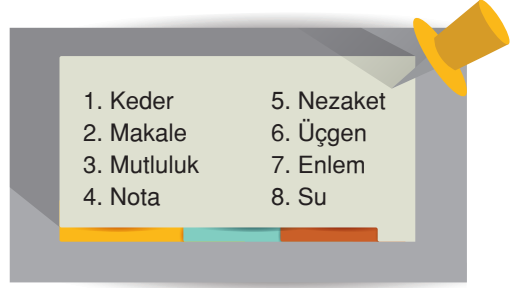
10. Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük yan anlamda kullanılmıştır?

- A) Ben yorgun, dalgalar yorgun.
B) Uçurtmanın kuyruğu tellere takıldı.
C) Haydi koçum, sen bu işi yaparsın!
D) Benim annem bir melektir.

11. "Sarmak" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Annesiyle, dolaşmış ipi çözüp makaraya sardı.
B) Gece saçlarını bigudilere sardı.
C) Bu yeni konu beni çok sardı.
D) Her tarafı karıncalar sardı.

12.

Yukarıdaki numaralandırılmış sözcüklerden hangileri terim anlamındadır?

- A) 1 - 3 - 6 - 7
B) 2 - 4 - 6 - 7
C) 3 - 4 - 6 - 8
D) 2 - 4 - 5 - 8

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamı sözcük yoktur?

- A) Recep'i kenara çekip fena hâlde haşladılar.
B) Koca bir kazan patates kaynatık.
C) Kapıdan içeri girince bütün cesareti kırılmış.
D) Geceler günleri, günler geceleri kovalıyor.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamı bir sözcük kullanılmıştır?

- A) İzlediğimiz film çok sıkıcıydı.
B) Akşamki maçta öldük öldük, dirildik.
C) Bu hafta redifi bulmayı öğrendik.
D) Bütün gece saçmaladı durdu.

15. Seninle asla görüşmeyeceğim.

Bu cümleye altı çizili sözcüğün kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Mutlaka yanıma uğramalısın.
B) Henüz sizinle tanışmadık.
C) Hiçbir zaman beni sevmedi.
D) Bu romanı sen de okumalısın.

1. Bu kara günler de bir gün bitecek.
2. Onda kafa ne gezer.
3. Önceden küçük notlar almalsın.
4. Çekingeliğini aşmış, her ortamda konuşur olmuştü.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangileri mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 ve 2 B) 1 ve 3
C) 2 ve 4 D) 3 ve 4

2. Aşağıdaki öğrencilerden hangisi "dönmek" sözcüğünü "yönelmek" anlamıyla kullanmıştır?

A) Ertesi gün aynı yoldan İzmir'e döndük.

B) Yatağında bütün gece döndü durdu.

C) Babam birdenbire bana döndü.

D) Burada bir şeyler dönüyor ama anlamadım.

1. Annem, yeni eve yeni perde gerekir, dedi. Gerçek anlam
2. Oyun iki perdelik komediymiş. Terim anlam
3. Eşinin yalanını yakalayınca gözündeki perde kalktı. Mecaz anlam
4. Olayın perde arkasını araştırıyorlar. Temel anlam

Tablodaki cümlelerde geçen "perde" sözcüğünün taşıdığı anlamlar karşılıklarına yazılmıştır.

Buna göre numaralanmış cümlelerden hangisinin taşıdığı anlam yanlış yazılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

- 4.

Yaşamının büyük kısmını bu sahil kasabasında geçirdi.

1

Bu proje o bölgeye yaşam kattı.

2

Yaşamı boyunca insanlara anlayışla yaklaştı.

3

Spor alanında yaşamı büyük başarılarla doluydu.

4

Yukarıdaki tabloda numaralanmış cümlelerin hangisinde "yaşam" sözcüğü farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

5. ⇒ Küçük kızın kendine yakışan minik bir ağız vardı.
- ⇒ Kolanın ağızı açık kaldığından asiti kaçmış.
- ⇒ Yol ağızında gerçekleşen kaza nedeniyle trafik tıkanı.
- ⇒ Oğlan anlaşılmaz, garip bir köylü ağızıyla konuşuyordu.

"Ağız" sözcüğü yukarıdaki cümlelerde kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 4 B) 3 C) 2 D) 1

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Ayakkabını bağlamadan nereye gidiyorsun?
B) Ellerini köpeğin yumuşacık tüylerinde gezdirdi.
C) Bu olaydan sonra ona soğuk davrandı.
D) Bu yoldan o köye ulaşamazsınız.

7. Annemin gönderdiği kargo bugün yarın burada olur.
Altı çizili sözün bu cümleye kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Eve geldiğinde soluk soluğa kalmıştı.
B) Bir gün bunları neden yaptığımı anlarsın.
C) Ödevi adresinize akşam gönderirim.
D) Şu bir iki gün içinde sizinle görüşebilirim.

8. Çocuklarına iyi bir gelecek hazırlamak için çırpınıp duruyordu.
Bu cümlede altı çizili sözün kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Her şeyin bir an önce olması için acele ediyordu.
B) Senin de ekmeğini eline alman için çabalıyordu.
C) Söylediklerini ciddiye almış, onları düşünüyordu.
D) Gerçeği öğrenmek için bir oraya bir buraya koşuşturdu.

9. Aydınlık görüşleriyle hepimizi ferahlatırdı.
Bu cümledeki altı çizili sözcüğün anlam özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Temel anlam
B) Terim anlam
C) Yan anlam
D) Mecaz anlam

10. ★ Küçük çocuk, konuklara şeker tuttu.
★ Kentin merkezinden bir dükkân tuttu.
★ Baharda diktiğimiz fidanlar tuttu.
★ Herkes, aklından bir sayı tutsun.

“Tutmak” sözcüğü, yukarıdaki cümlelerde kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamı bir sözcük vardır?

A) Ağacın dallarını bu sabah kestim.
B) Zamanla nasıl değişiyor insan.
C) Hastaya, narkoz vermişler.
D) Yazısını sağlam temeller üzerine kurmuş.

12.

Onda kafa yok ki başarısın.

1

Adamın kafasına üç dikiş atıldı.

2

Maymunun kafasına şapka takmışlar.

3

Bu çocukta bilim adamı kafası var.

4

Yukarıda numaralandırılmış cümlelerin hangilerinde “kafa” sözcüğü gerçek anlamının dışında kullanılmıştır?

A) 1 ve 3 B) 2 ve 3
C) 2 ve 4 D) 1 ve 4

13. Yaşamın kederini, yazılarında sözcükleri takıp takıştırarak izlerdi usta yazar.

Bu cümledeki altı çizili sözün anlamı, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kederin büyüsunü sözcüklere sığdırmak
B) Kelimeleri süsleyerek hüznü silmek
C) Hayattaki olayları görmezden gelmek
D) Hayatı farklı şekilde ele almak

CÜMLE DÜZEYİNDE ANLAM

NEDEN - SONUÇ CÜMLELERİ

Biri diğerinin nedeni olan birbirine bağlı iki yargıdan oluşan cümlelerdir.

Yükleme sorulan "Neden, niçin?" sorusu yargının nedenini belirlememize yardımcı olur.

"İnce giyindiği için hastalandı." cümlesinde "hastalandı" yargısına "niçin, neden" sorusunu sorduğumuzda "ince giyindiği için" cevabını alırız. Dolayısıyla "hastalandı" yargısı sonuç, "ince giyinmesi" de nedendir.

- * Geç kaldığı için vapuru kaçırdı.
neden yargı (sonuç)
- * Anlattığı fıkra komik olduğu için herkes güldü.
(Herkesin gülmesinin nedeni anlatılan fıkranın komik olmasıdır.)

Etkinlik

1

Neden - sonuç ilişkisi taşıyan cümleleri işaretleyiniz.

a)	☐	Çiçeklerden bazıları sulanmadığı için kurumuş.
b)	☐	Acele etmek bize bir şey kazandırmayacak.
c)	☐	Biraz sert konuştuğu için çok kırıldım.
ç)	☐	Doğru kararlar vermediği için onu uyardım.
d)	☐	Babası, bahçede arabasını temizliyordu.
e)	☐	Malzemelerimiz eksik olduğu için onu uyardım.
f)	☐	Bu çocuk, odasını her zaman düzenli tutar.
g)	☐	Yolda arabamız arızalandı, bu yüzden geç kaldık.
ğ)	☐	Film sıkıcı olduğundan onu izledim.
h)	☐	Acıma duygusu olan çok yardımsever biridir.

AMAÇ - SONUÇ CÜMLELERİ

- * Seni görmek için buraya geldim.

Bu cümlede söz söyleyen kişinin gelmesinin bir amacı vardır. Bu amacı "seni görmek" ifadesiyle sağlanmıştır. Cümleyi "Buraya gelmemin amacı seni görmektir." şeklinde de söyleyebiliriz.

Bu örnekte de görüldüğü gibi eylemin yapılma amacını ifade eden cümlelere **amaç - sonuç cümleleri** denir.

- * Ödevlerini yapmak üzere odasına gitti.
(Odasına gitmesinin amacı ödevlerini yapmaktır.)
- * Ödevlerini yapmak amacıyla odasına gitti.

- * Derdimi seninle paylaşmaya geldim.

Amaç Sonuç

UYARI

Amaç anlamı taşıyan cümlelerle neden-sonuç bildiren cümleler birbirine karıştırılabilir.

Neden - sonuç cümlelerinde bir yargı diğerinin nedenidir oysa amaç cümlelerinde eylem bir amaca ulaşmaya yöneliktir.

"Dinlenmek üzere biraz uzandı." cümlesinde "dinlenmek üzere" sözü "uzandı" yargısının nedeni değil amacıdır.

Etkinlik

2

Amaç - sonuç ilişkisi taşıyan cümleleri işaretleyiniz.

a)	☐	Sen rahatsız olma diye televizyonu açmadık.
b)	☐	Toplantı ertelendi diye çok kızdılar.
c)	☐	Düzenli çalıştığım için başarılı oldum.
ç)	☐	Kilo vermek için düzenli olarak spor yapar.
d)	☐	Bu konuda senin de fikrini almak için geldim.
e)	☐	Konuşması biter bitmez bir alkış tufanı koptu.
f)	☐	Öğretmene şirin görünmek amacıyla böyle davranıyordu.

KOŞUL - SONUÇ CÜMLELERİ

Bir eylem ya da durum gerçekleşmesinin başka bir eylem ya da durumun gerçekleşmesine bağlı bulunduğu cümlelere denir.

* Hava güzel olursa pikniğe gideriz.
koşul yargı

Bu cümlede sonucun gerçekleşmesi ondan önce gerçekleşecek olan şarta bağlanmıştır. Ancak şart gerçekleşirse sonuca ulaşılır.

UYARI

Koşul anlamı -sa(se), -dikçe(dıkça) ekleriyle ya da "ancak, fakat" gibi bağlaçlarla sağlanır ancak "-se" eki her cümleye koşul anlamı katmaz.

"Biraz otursak da dertleşsek." (istek)

Etkinlik

3

Koşul - sonuç ilişkisi taşıyan cümleleri işaretleyiniz.

a)	☐	Dışarı çıkabilirsin ama erken eve döneceksin.
b)	☐	Hiçbirimize haber vermeden çekip gitmiş.
c)	☐	Buraya geldikçe geçmiş güzel günleri hatırlarım.
ç)	☐	Uçakla giderseniz daha çok rahat edersiniz.
d)	☐	Bu sabah kahvaltıyı balkonda yapalım mı?
e)	☐	Bu havada böyle ince giyinirsen hemen hastalanırsın.

Etkinlik

4

Aşağıdaki cümleleri doğru yanlı oluşuna göre inceleyiniz.

		D	Y
1.	Çok üzüldüğü için konuşamıyordu. (Neden - Sonuç)		
2.	Değişebilirsin ancak önce davranışlarını düzeltmelisin. (Amaç - Sonuç)		
3.	Ayşe, biletleri almak için evden erken çıktı. (Koşul - Sonuç)		
4.	Toplantıya yetişemeyeceğini anladı; taksiye bindi. (Neden - Sonuç)		
5.	Atatürk, milletimizi ve vatanımızı kurtardığı için çok sevilmiştir. (Amaç - Sonuç)		
6.	Çocuk, gıdıklandıkça kıkır kıkır gülüyordu. (Koşul - Sonuç)		
7.	Dinlenmek için odasına çekildi. (Amaç - Sonuç)		
8.	Metro, hizmete başladı; trafik biraz rahatladı. (Koşul - Sonuç)		
9.	Düzenli çalışmadığından başarılı olmadı. (Neden - Sonuç)		
10.	Kitabı geri vermek için almıştınız. (Koşul - Sonuç)		
11.	İslanmamak için şemsiyesini yanına aldı. (Amaç - Sonuç)		
12.	Yazarların eserlerini okudukça bilgimiz artar. (Neden - Sonuç)		

KARŞILAŞTIRMA CÜMLELERİ

Kişi ya da nesnelere benzer ya da ayrı yönlerini incelemek, ortaya çıkarmak için kıyaslamaya “karşılaştırma” denir. Bu tür cümlelerde sadece zıtlık söz konusu değildir. Aynı zamanda benzer yönler de verilebilir. Karşılaştırma “daha, göre, en, kadar” gibi sözcüklerle yapılabilir.

- * Ali, Ayşe'den daha çalışkandır.
- * Onun kadar başarılı bir sanatçı görmedim.
- * Yaz meyvelerinin en güzeli eriktir.
- * Roman yazmak, şiir yazmaktan zordur.

Etkinlik

5

Karşılaştırma anlamı taşıyan cümleleri işaretleyiniz.

a)	☐	Bu ilimiz kışın Türkiye'nin en soğuk ilidir.
b)	☐	Gündüz terliyor, akşam üşüyordum.
c)	☐	Yeni filmler eskilere göre daha sürükleyici.
ç)	☐	Annem, pencereden bizi izliyordu.
d)	☐	Ben şiir okumayı, Aylin de şarkı söylemeyi sever.
e)	☐	Haberim olmadığı için size katılamadım.
f)	☐	Tiyatro, en etkili sanat dalıdır.
g)	☐	İstanbul her geçen gün daha kalabalık oluyor.

Etkinlik

6

Cümleleri, karşılaştırma anlamı oluşacak şekilde tamamlayınız.

- * Bu elbise
- * Yeni çantam
- * Babam
- * Müzik dinlemek
- * Geçen yıl

METİNDEKİ KAHRAMANLARIN ÖZELLİKLERİ VE KARŞILAŞTIRMALARI

Olaya dayalı metinlerde kahramanlar bulunur. Yazar, bu metinlerde kahramanların çeşitli fiziksel ve ruhsal özelliklerini anlatır. Böylece kahramanın ne gibi özellikler taşıdığı anlaşılabilir. Kahramanlar bazı metinlerde farklı karaktere sahip olabilirler. Bunların niteliklerini bilmek o metnin anlaşılmasını kolaylaştırır.

Etkinlik

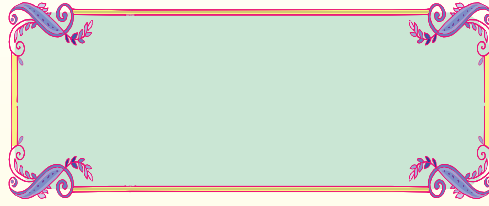
7

Tanıtılan kişinin özelliklerini altlarındaki kutucuklara yazınız.

a)

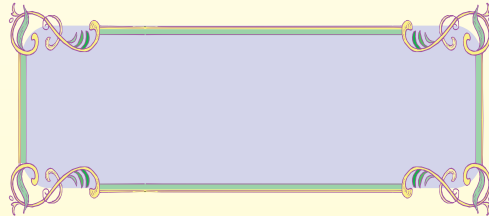
Fatih Sultan Mehmet, gerek yerli gerekse yabancı kaynaklarda, her şeyi öğrenmek isteyen, her şeyi araştırarak karar veren, oldukça adaletli, çok akıllı, cesaretli, idrak ve sezgi kabiliyeti yüksek, bilim adamları ve şairlere önem veren, kendine güveni oldukça yüksek bir padişah olarak nitelendirilen, tarihin kaydettiği büyük liderlerden biridir.

b)

Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919 tarihinde on dokuz kişilik maiyetiyle Samsun'a çıktı. Bundan sonrası artık bir Mustafa Kemal mucizesidir. Tarihte hiçbir kumandan ve devlet adamının karşılaşmadığı zorlukları yenecek, aklın, mantığın alamayacağı tehlikeler çemberinden sıyrılacak, yüzbaşılığından beri uygulamayı düşündüğü devrimleri gerçekleştirecek, modern Türkiye Cumhuriyeti'ni kuracaktır.

Örnek 1

(I) Anneannem sadece biz çocuklar için değil mahallenin büyükleri için de ayrı bir anlama sahipti. (II) Arka bahçede, hemen hemen her hafta cuma günleri yer ocağında pelit odunu ateşinde yufka ekmeği ve bazlamalar yapardı. (III) Kokusu gitmiştir diye tüm komşulara da dağıtırdı. (IV) Dumanı üstünde yufka ekmeği ve bazlamaları görünce komşuların yüzüne sıcak bir tebessüm yerleşirdi.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangilerinde neden-sonuç ilişkisi vardır?

- A) I ve II B) I ve IV
C) II ve III D) III ve IV

Çözüm**Örnek 2**

I) Çevremizde birçok ağaç var. (II) Dişbudak, meşe, yalancı akasya, ıhlamur, elma, erik, kiraz bunlardan bazıları. (III) Bu ağaçları özellikle sonbaharda incelemek ilginç olabilir. (IV) Sonbaharda ağaçlar rengârenktir çünkü. (V) Bu renk cümbüşü, doğayı keşfetmesi için insanı kendisine çeker.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisi kendisinden önceki cümlenin gerekçesi durumdadır?

- A) II B) III C) IV D) V

Çözüm

IV. numaralı cümlede ağaçları incelemenin ilginç olmasının gerekçesi verilmiştir.

YANIT C**Örnek 3**

(I) Ömründe hiç olmadığı kadar bitkindi. (II) Yorgunluktan neredeyse bir adım sonra yere düşüp oracıkta uyuyacaktı. (III) Attığı her adımda düşmemek için kendisini biraz daha zorluyordu. (IV) Ama ayakları birbirine dolaşıyor, sağa sola yalpalıyordu.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde amaç-sonuç ilişkisi vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

Çözüm**Örnek 4**

(I) Şile'den taşınma hazırlığı devam ederken bugün bazı kitapları, dergileri evde yer yok diye başkalarına gönderdim. (II) İlk öğretmenlik yılımdan hatta lise yıllarımdan bugüne kadar biriktirdiğim gazete sayfalarını, okul evraklarını, ders defterlerimi imha ettim. (III) Resmen hafızamın bir kısmını oluşturan kayıtları yok ettim. (IV) Nasıl bir duygu içinde bunları yaptığımı bilmiyorum.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde sebep-sonuç ilişkisi vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

Çözüm

I. cümlede, yazarın kitap ve dergileri evden çıkarmasının nedeni verilmiştir.

YANIT A

Örnek 5

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “karşılaşma” yapılmıştır?

- A) Fıkroda makalenin tersine kanıtlama amacı yoktur.
 B) Bu yıl tatilde dikili'ye gideceğiz.
 C) Onun bu sözleri hepimizi çok üzmüştü.
 D) Çünkü yarışma programı benim çok ilgimi çekti.

Çözüm

A seçeneğinde “makale” ve “fıkra” kanıtlama içermesi yönünde karşılaştırılmış. Diğer seçeneklerde böyle bir karşılaştırma yapılmamıştır.

YANIT A**Örnek 6**

(I) Yaşlı kadınlar parkta oturmuş, sohbet ediyorlardı. (II) Evden getirdikleri yiyecekleri bir sofraya bezinin üzerine koydular. (III) Termoslardan sıcak çayları bardaklara döktüler. (IV) Bütün gün birlikte oldukları için mutlu bir şekilde evlerine döndüler. **Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde neden - sonuç ilişkisi vardır?**

- A) I B) II C) III D) IV

Çözüm

IV. numaralı cümlede yaşlı kadınların neden mutlu bir şekilde eve döndüklerinin gerekçesi verilmiştir.

YANIT D**Örnek 7**

- I. Kendini çok akıllı zanneden biriydi.
 II. Denize gitmek için sabah erkenden uyandılar.
 III. Kitabımı yarın geri verersen alabilirsin.
 IV. Yorgundu çünkü bütün gün direksiyon salladı. **Numaralanmış cümlelerin hangisinde koşul - sonuç ilişkisi vardır?**

- A) I B) II C) III D) IV

Çözüm

III numaralı cümlede kitabı almanın şartı yarın geri getirmektir.

YANIT C**Örnek 8**

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde neden - sonuç veya amaç - sonuç ilişkisi yoktur?

- A) Faturaları yatırmak için bankaya gitti.
 B) Dikkatli olduğun sürece kaza yapmasın.
 C) Sen gittin diye saatlerdir ağlıyor.
 D) Bina yüksek olduğu için aşağı bakmaya korkuyordu.

Çözüm

B seçeneğinde kaza yapmamanın koşulu verilmiştir. Herhangi bir amaç ve sebep anlamı yoktur.

YANIT C

1. (1) Gençlik yıllarından çoğunu geçirdi bu Müzik Enstitüsünde. (2) Kendi kendine gitar öğrendi. (3) Ailesi onun bu yeteneğini önemsemediği için. (4) Geliştirdiği tekniklerden biri de sol elini gitarın iyice altında tutmaktı.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangileri arasında neden - sonuç ilişkisi vardır?

- A) 1 ile 2
B) 2 ile 3
C) 2 ile 4
D) 3 ile 4

2.

Boş bırakılan yere kaç numaralı kutudaki ifade getirilirse cümle "amaç - sonuç" anlamı kazanır?

- A) 1
B) 2
C) 3
D) 4

3. ... biraz da çerez aldım.

Bu cümlenin başına aşağıdakilerden hangisi getirilirse cümle neden - sonuç ilişkili bir cümle olur?

- A) Canım çok istediğinden
B) Pastayı süslemek için
C) Film izlerken atıştırılm diye
D) Konuklara ikram etmeye

4.

Antalya'nın doğa sporlarına elverişli kaynakları, dünya mağaracılık sıralamasına girmiş mağaraları ve yaylaları en az denizi ve kumsalları kadar görülmeyi hak ediyor.

Bu cümlede aşağıdaki anlamlardan hangisi vardır?

- A) Koşula bağlılık
B) Amaç - sonuç
C) Karşılaştırma
D) Neden - sonuç

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "koşul" anlamı yoktur?**

- A) Vergi borcunu ödemezse evine haciz gelecekmiş.
B) Sınavdan iyi not almazsa okulu uzayacakmış.
C) Bu konuda başkalarının ne düşündüğü önemli değilmiş.
D) Gelecek hafta vermek üzere benden borç aldı.

6. 1. Sabaha kadar uyumadığından gözleri şişmiş.
2. Herkes onunla alay ettiği için ağladı.
3. Bu elbiseyi alabilmek için gece gündüz çalıştı.
4. Bebeğin üşümemesi için pencereyi kapattı.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde "neden - sonuç" ilişkisi vardır?

- A) 1 ile 2
B) 1 ile 4
C) 2 ile 3
D) 3 ile 4

7. 1. Bu yıl derslerimiz daha ağır.
2. İstanbul, Türkiye'nin en kalabalık şehridir.
3. Bu mağaza diğerine göre daha pahalı.
4. Sınavdaki soruların hepsini doğru yanıtlamış.
Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde karşılaştırma anlamı yoktur?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

8. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi neden - sonuç anlamı içermektedir?**

A) Çalıştığı için kazandı.
B) Kazanmak için çalıştı.
C) Çalışırsa kazanacak.
D) Çalışmalı ve kazanmalı.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "neden-sonuç" anlamı vardır?**

A) Okul notlarım iyiye gittiği için babam bisiklet aldı.
B) Gelmezsen sana darılırım.
C) Neden ona bu kadar kızdım sanki?
D) Giderek daha az konuşuyordu bizimle.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde amaç - sonuç ilişkisi vardır?**

A) Hastamız ilaçlarını çok düzenli kullanıyor.
B) Bana da güzel bir hediye almıştır.
C) Kötü alışkanlıklarından kurtulmak için yardım istedi.
D) Dışarıda oynamaktan üstü başı kirlenmişti.

11. **Aşağıdakilerin hangisinde koşul - sonuç ilişkisi bulunmaktadır?**

A) Bugün kafamı kaşıyacak zamanım yok.
B) Balkondan bana el salladı.
C) Bizimle gelersen orada çok eğleniriz.
D) Lütfen ne yapmamız gerektiğini anlatın.

12. **Aşağıdakilerin hangisinde karşılaştırma yapılmıştır?**

A) Komşumuz bir ay sonra taşınacakmış.
B) Annem detaylı bir ev temizliği yaptı.
C) Bana hiçbir şey söylemediler.
D) Geçen haftaya göre daha iyi görünüyor.

13. **Aşağıdakilerin hangisinde eylem, gerekçesiyle verilmiştir?**

A) Erken uyursan erken kalkarsın.
B) Hava rüzgârlı olduğu için uçurtma uçurdular.
C) Bahçedeki ağaçları sulayacağım, dedi.
D) En sevdiği kitabını yanında taşırdı.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "karşılaştırma" yapılmıştır?**

A) Bu oda diğerine göre daha ferahtı.
B) Öğretmenlik güzel bir meslektir, dedi.
C) Öğretmenimiz hoşgörülü ve iyi kalpli bir kimse idi.
D) Bu konuyu yarın ayrıntılarıyla konuşalım.

ANLATIM BİÇİMLERİ VE DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI - 1**ANLATIM BİÇİMLERİ****Anlatım Biçimleri**

1. Açıklama
2. Tartışma
3. Öyküleme
4. Betimleme

1. Açıklama :

Amaç ele alınan konu hakkında okuru bilgilendirmektir. Genellikle bilimsel yazılarda kullanılır. Nesnelik bu anlatım biçiminde ağır basar.

Ders kitapları, ansiklopediler, sözlükler... bu anlatım şekliyle oluşturulur.

Türk Millî Eğitimi, Türk Milletinin daha güçlü, daha refahlı olmasında ve kişilerin mutluluğunda Atatürkçülüğün bir bütün olarak anlaşılıp uygulanmasında Türk devletinin milli davalarının, ideolojisinin anlaşılıp anlatılmasında kuşaktan kuşağa iletilmesinde temel faaliyetleri kapsayan bir sistemdir.

2. Tartışma :

Bir düşüncenin ortaya atılıp savunulması, kanıtlanması ve böylece okurun düşüncelerinin değiştirilmesi amaçlanır. Genellikle eleştiri, deneme, fıkra ve makale gibi düşünce yazılarında kullanılır.

Halkbilimi araştırmalarının başlangıç dönemleri için geçerli olan kırsal coğrafyaya yönelişin, günümüzde hiçbir değişime uğramadan geçerliliğini korumasını beklemek anlamlı mıdır? Modern yaşam biçiminin yayılmasıyla, kentlerin gerek sayısı gerek nüfusu hızla artmaktadır. Bu gelişmelerin sonucunda ülkemizde de yoğun bir kent yaşamı oluşmuştur.

3. Öyküleme :

Bir olayı kişi, yer, zaman ilişkisi içinde anlatan yazıların anlatım biçimidir. Öykülemeye olay söz konusudur. Bu olay; kişiler, yer ve zaman belirtilerek verilir. Öyküleme; masal, öykü, tiyatro, anı, gezi, roman gibi olaya dayalı yazı türlerinde kullanılır.

Birdenbire sol tarafında geniş bir sokak gördü ve oraya saptı. Hızla yürüdü. Caddenin kalabalığından kurtuluş ve biraz daha ileride Haliç'e doğru inen ve ışıkları yanmış evlerle dolu geniş uçurumu ona ferahlık verir gibi oldu. Yürüdü. İleride surlar vardı. Koştu bunlardan birine oturdu.

4. Betimleme :

Ele alınan varlığın en ayırt edici özellikleriyle anlatılmasıdır. Sözcüklerle resim yapmaktır.

Şakaklarından, ensesinden sarkan düz, parlak, koyu siyah saçlar altında sarı, süzgülü, küçük yüzüne genişlememiş kemikleri üstünde donuk esmer rengiyle zayıf iz düşümleri görülen kaşlarına, yırtık gömleğiyle paçaları parçalanmış pantolonunun içinde ince bir değnek gibi duran narin vücuduna bakılsa belki daha küçük zannedilirdi.

Betimlemelerde Duyularımızın Yeri

Betimlemelerin daha etkileyici ve canlı olabilmesi için duyulardan yararlanır.

- Kıpkırmızı elma → (Görme)
Portakal kokulu bahçe → (Koklama)
Yumuşacık toprak → (Dokunma)
Ekşi erik → (Tatma)
Tiz bir çığlık → (İşitme)

Anlatımda Başvurulan Yollar (Düşünceyi Geliştirme Yolları)

1. Tanımlama :

Bir varlığı özellikleriyle, işlevleriyle tanıtmaktadır. Tanımlamada amaç bir kavramı belirginleştirmektir.

Bir kavram, özellikleriyle tanımlanabilir:

- * Araba, tekerlekli, motorlu veya motorsuz her türlü kara taşıdır.

Bir kavram, işlevleriyle tanımlanabilir:

- * Ütü, genellikle giysilerin buruşukluklarını gidermek için bunların üzerinden geçirilen araçtır.

Bir kavram hem işlevleri hem de özellikleriyle tanımlanabilir:

- * Gazete, politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için, yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayındır.

Örnek:

- * İnsanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebî türe roman denir.

2. Karşılaştırma :

Karşılaştırma, kişi ya da nesnelerin benzer ya da ayrı yanlarını göstermek için yapılan kıyaslamadır. Karşılaştırmada amaç, bir kavramı belirginleştirmek, bir düşünceyi kanıtlamaktır.

Bu yolla karşılaştırılan varlıklar arasındaki benzerlikler ve karşıtlıklar ortaya konur.

Karşılaştırma birkaç türlü yapılabilir:

Birbirine karşı iki kavram karşılaştırılabilir:

- * sevinmek – üzölmek, genç – yaşlı ...

Karşı olmayan iki kavram karşılaştırılabilir:

- * resim – müzik, tiyatro – sinema ...

Bir kavramın kendi karşıtlıkları ele alınabilir:

- * Futbol, eğlendirici ve yararlı bir spor ama taraftarları bazen taşkınlığa süröklüyor.

Bir kavram, onun karşıtı olan kavramlar belirtenek ele alınabilir:

Bu yöntemle ne olmadığını söyleyip ne olduğunu belirtebiliriz:

- * Davranış, düşünce, duygu bakımından ince olmayan, nazik olmayan kişilere kibar denemez.

3. Örnekleme :

Bir yargının ya da düşüncenin daha iyi açıklanabilmesi için ayırt edici örneklerin verilmesiyle ortaya çıkar. Örnekleme soyut bir düşünceyi somutlaştırmak ve düşünceye görünürlük kazandırmaktır. İletinin zihinde daha belirgin olarak canlandırılması amacıyla bu tekniğe başvurulur. Benzetme ve temsil etme temeline dayanır.

4. Tanık Gösterme – Alıntı Yapma :

Yazar, yazılarındaki düşüncesini inandırıcı kılmak için, kendi düşüncelerine destek olabilecek ve kendi düşüncelerinin doğruluğuna delil olabilecek şekilde o konuyla ilgili sözüne güvenilir bir kişinin ya da kişilerin söz veya sözlerini alıntı yapar. Bu söz veya sözler genelde tırnak içinde verilir.

5. Benzerlik İlgisi Kurma:

Birbirleriyle ortak yönleri bulunan iki durum, kavram veya olay arasında ilgi kurularak bunların okuyucu tarafından daha iyi kavramasını sağlamak amacıyla kullanılır.

Örnek:

- * Burda geçirdiğimiz o güzel günler bir rüya gibiydi.
- * Bu sade dekor, denizin manzarasını bir tablo gibi güzelleştirmiştir.

6. Sayısal Verilerden Yararlanma:

Bir düşünceyi kanıtlayabilmek için sayılardan, istatistiklerden yararlanma yoludur.

Etkinlik

1

Aşağıdaki açıklamaların doğru mu yanlış mı olduğunu işaretleyiniz.

		DOĞRU	YANLIŞ
1.	Bir konuda bilgi vermek, bir gerçeği kanıtlamak, bir düşünceyi, görüşü savunmak ya da çürütmek amacıyla yazılmış yazıların anlatım biçimi "tartışma"dır.		
2.	"Şiir, edebiyat türleri içinde insanın duygularına en çok hitap edendir." cümlesi nesnel anlatım cümlesidir.		
3.	"Saygı, insanların birbirine karşı duydukları sevgi ile karışık, bağlılık, yakınlık duygusudur." cümlesinde tanımlama yapılmıştır.		
4.	Anlatım biçimlerinin amaçlarından birisi de "karşısındakileri belli bir olay içinde yaşatmak"tır.		
5.	"Sabahları Yıldız Parkı'nda koşmanın keyfine diyecek yoktur. İstanbul'un kirliliğinden biraz da olsa arınırız. Parkın sonuna vardığımızda çınar ağacının serinliğine de, içtiğimiz çayın keyfine de diyecek yoktur." parçasında görme, dokunma duygularından yararlanılmıştır.		
6.	Betimleme izlenim kazandırma amacına yöneliktir.		
7.	"Kızın simsiyah saçları, masmavi gözleri vardı." cümlesi açıklayıcı bir paragrafın başlangıç cümlesi olabilir.		
8.	"Ekşi bir suratla yüzüme bakıyordu." cümlesinde tatma duygusundan yararlanılmıştır.		
9.	Öyküleyici anlatımın en önemli ögesi harekettir.		

Etkinlik

2

Aşağıdaki parçaları okuyup boş bırakılan yerleri tamamlayınız.

1 Kan basıncının düşürülmesi için sayısız gevşeme programı önerilmiştir. Bunların arasında hipnoz da vardır. Bu tekniğin uygulanması sırasında kan basıncı düşebilir ancak bu da kesin bir tedavi olarak görülmemelidir. Günde birkaç kez uygulanarak, gevşeme programı hiçbir zarar vermeyeceği için olası ufak yararlar adına önerilebilir.

Anlatım Biçimi:

2 Bir gece bir arkadaşımın beş yaşındaki oğlunu yatırdım ve ışığı söndürürken “iyi geceler, tatlım” dedim. Tüm çocukların bunlardan hoşlanacaklarını düşünüyordum. Çocuk: “Ben pasta değilim.” diye yanıt verdi. Buna benzer iki şey daha denedim. Çocuk her ikisini de reddetti. Sonunda “Peki, nesen sen?” diye sordum. Büyük bir gurur ve sabırla: “Ben bir insanım dedi.”

Anlatım Biçimi:

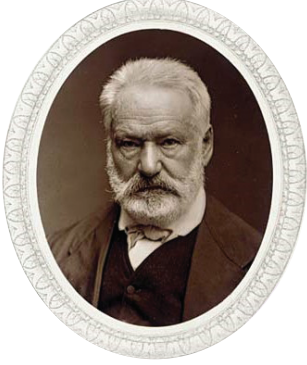
3 Adana'nın yolları taşlandı bir zamanlar... Mis gibi kokardı portakal çiçekleri... Toros Dağları'nın tepelerindeki beyaz kar örtüleri bile kentin yorganı olurdu. Bu yüzden hiç üşümedi Adanalı. Sıcacık duygularla yaşadı kenti ve sıcak duygularla yetiştirdi nice ünlüleri...

Anlatım Biçimi :
Kullanılan Duyular :

4 Köyceğiz Gölü'nü Akdeniz'e bağlayan Dal-yan Çayı kenarındaki Kaya Mezarlar, kendilerine özgü tapınak cepheleriyle bugün Kounos'un “suskun” simgesidirler. Kounos'tan çağımıza getirilen bu kültür mirası, antik tiyatrolarda “Perioktos” adıyla tanımlanan, günümüzde ise “Döner Sahne” olarak bilinen “dönerek değişebilen” bir sahne düzenidir. Mimari düzenini günümüze kadar koruyan “Perioktos” gün ışığına aktarıldığında “görücüye”, de çıkarıldı.

Anlatım Biçimi :
Düşünceyi Geliştirme Yolu :

Örnek 1

1902 - 1985 yılları arasında yaşayan Vitor Hugo, Dünya edebiyatına önemli yapıtlar kazandırmış Fransız romancıdır. Bu büyük eserlerden bir iolan "Notre Dame de Paris" adlı kitabını yazmaya başladığında, bütün giyeceklerin bir sandığa koyarak yakın bir dostuna verir. Eserine yoğunlaşmış onu tamamlayabilmek için böyle bir yönteme başvuran Hugo, dostuna kitap bitmeden elbiselerini getirmemesi için sıkı sıkıya uyarıda bulunmaya da ihmal etmez.

Bu parçada aşağıdaki anlatım biçimlerinin hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Açıklama B) Tartışma
C) Öyküleme D) Betimleme

Çözüm

Bu parçada Victor Hugo tanıtılmaktadır. Yani bilgi veren bir parçadır. Böyle parçalar açıklayıcı parçalar denir.

YANIT A

Örnek 2

Ağır kış koşullarının yaşandığı Van'ın Gevaş ilçesinde, yiyecek bulamadığı için ilçe merkezine gelen ve bir çöplükte bitkin

hâlde bulunan akbaba, vatandaşlarca Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Hastanesine getirildi. 15 gün boyunca tedavi edilen akbaba, yaşam alanı olan dağlık bölgeye bırakıldı.

Stanford Üniversitesinden bir Türk araştırmacı, 17 Mayıs 2007'de Iğdır'ın Tuzluca ilçesi Yukarı Çıyıklı köyünde

18,4 gram ağırlığında bir dişi kır kırlangıcı yakalamış ve bu kuşun ayağına JB 03056 numaralı halkayı takmıştır. Bu kırlangıç daha sonra da Zambiya'nın Kabwe şehrinde Hollandalı kuş araştırmacıları tarafından yakalanmıştır. Hollandalı araştırmacılar, kırlangıcın 5 bin 600 kilometre yol katederek Zambiya'ya ulaştığını bildirmişlerdir.

Bu iki metnin ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilimsel bir araştırmayı konu edinmeleri
B) Sağlığını kaybetmiş bir kuştan söz etmeleri
C) Doğal çevrenin hayvanlar üzerindeki etkisini anlatmaları
D) Bir olayı haber vermek için yazılmış olmaları

Çözüm

Örnek 3

Birçok şairi, sanat yaşamlarının başlangıcında umut, heyecan ve sevgiyle alkışlarız. Ancak kısa sürede bunların bir cevher fukarası durumuna dönüştüklerini hüznle görürüz. Onları birkaç güzel dizenin hatırı için göklere çıkarırlar, çoğunlukla sözde eleştirmenlerdir. Oysa aşırı övgü, birçok sanatçının kendisini geliştirmesini engellemektedir. Bu durumda olan pek çok sanatçı vardır.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tartışma B) Açıklama
C) Karşılaştırma D) Öyküleme

Çözüm

Bu parçada aşırı övgünün kötü bir şey olduğu savunulmaktadır. Kanıtlama, amacı taşıyan anlatımlar tartışmacı anlatım biçimiyle yazılır.

YANIT A

Örnek 4

Çok eskilerde iki kadın arasında bir tartışma başlar. İkisi de aynı çocuğun annesi olduklarını söylemekte ve çocuğu kollarından çekmektedirler. Yargıç bir daire çizer çocuğun etrafına ve kadınlara onu oradan çıkarmalarını söyler. İkisi de sıkıca çekerler çocuğu, sonra biri bırakır. Çocuğun kolunun incinmesine dayanamaz. Yargıç, onun çocuğun gerçek annesi olduğunu anlar.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Açıklama B) Betimleme
C) Öyküleme D) Tartışma

Çözüm

Yaşananları olay içinde verme biçimi öykülemedir. Öyküleyici anlatımlarda olay, yer, zaman ve kişi öğeleri bulunur. Bu parçada da bir olay anlatılmaktadır.

YANIT C

Örnek 5

Penceresiz, sıvasız, tek kapılı bir odaydı. Her şey, görülen her şey betondandı. Betondan bir küçük masa, betondan bir karyola, betondan bir koltuk. Kapı demek yanıştı belki çünkü kapı yoktu. Yalnızca girişi vardı odanın. Odanın dışında, odayı çevreleyen koridora doğru bir tay koşuyordu durmadan.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Betimleme B) Öyküleme
C) Açıklama D) Tartışma

Çözüm

Paragrafta odanın içi, duvarları, eşyalar ve eşyaların özellikleri verilerek okuyucunun gözünde canlandırması sağlanmıştır. Betimleyici anlatım biçimi kullanılmıştır.

YANIT A

Örnek 6

Geçen yaz, tatilimizi geçirmek üzere Bolu'ya gittik. Burası küçük bir kent. Buz gibi suyu, mis kokan havasıyla tatil için uygun bir yer. Ayrıca yemekleri de çok lezzetli.

Bu parçada aşağıdaki duyu organlarından hangisiyle ilgili bir ayrıntıya yer verilmemiştir?

- A) B)
C) D)

Çözüm

"..Küçük bir kent..." görme duyusuyla; "... mis gibi kokan havasıyla..." koklama duyusuyla; "... yemekleri de çok lezzetli..." ise tatma duyusuyla algılanmaktadır. Paragrafta işitme duyusuyla ilgili ayrıntı yoktur.

YANIT D